

Không thể thiếu vai trò báo chí trong phòng ngừa nạn mạo danh luật sư

15:36 01/11/2026

Trước tình trạng lợi dụng danh nghĩa luật sư để quảng cáo “chạy án”, “bao thắng kiện”, Nhà báo Nguyễn Đức Hiền, Phó Tổng Biên tập Báo Sài Gòn Giải Phóng cho rằng, báo chí cần chủ động phát hiện dấu hiệu bất thường, cảnh báo sớm, giám sát đến cùng việc xử lý và giúp người dân có kỹ năng tự bảo vệ.

Tại Talkshow “Nhận diện và phòng tránh luật sư giả, công ty luật ‘dỏm’” do Tạp chí Thương hiệu và Công luận tổ chức, Nhà báo Nguyễn Đức Hiền, Phó Tổng Biên tập Báo Sài Gòn Giải Phóng đã chia sẻ về vai trò của báo chí trong việc phát hiện, cảnh báo những phương thức, thủ đoạn lợi dụng danh nghĩa luật sư để trục lợi; đồng thời đề cập trách nhiệm giám sát, phổ biến pháp luật và cơ chế phối hợp giữa báo chí với các cơ quan tư pháp, tổ chức luật sư, Hội Luật gia.

Các khách mời tham gia Talkshow “Nhận diện và phòng tránh luật sư giả, công ty luật ‘dỏm’” trao đổi về giải pháp bảo vệ người dân trước các hành vi mạo danh, trục lợi.

Tham gia chương trình có các khách mời:

- Đại biểu Quốc hội Nguyễn Thị Hồng Hạnh, Ủy viên Ủy ban Pháp luật và Tư pháp của Quốc hội, Giám đốc Sở Tư pháp TP.HCM;
- Nhà báo Nguyễn Đức Hiên, Phó Tổng Biên tập Báo Sài Gòn Giải Phóng;
- Luật sư Lê Hồng Nguyên, Ủy viên Ban Thường vụ, Trưởng Cơ quan đại diện Liên đoàn Luật sư Việt Nam tại TP.HCM;
- Thạc sĩ, Luật sư Trần Cao Đại Kỳ Quân, Phó Chủ nhiệm Đoàn Luật sư TP Đồng Nai;
- Thạc sĩ, Luật sư Vũ Quốc Toàn, Ủy viên Ban Chấp hành Hội Luật gia TP.HCM, Chi hội trưởng Chi hội Luật gia phường Tây Thạnh.

Chương trình nhận được sự đồng hành của Đoàn Luật sư TP Đồng Nai và Chi hội Luật gia phường Tây Thạnh, TP.HCM.

Báo chí phải đi trước một bước, chủ động cảnh báo từ dấu hiệu bất thường

Theo Nhà báo Nguyễn Đức Hiên, nếu báo chí chỉ bắt đầu vào cuộc khi có người mất tiền đến kêu cứu thì đã chậm một bước. Muốn cảnh báo sớm, cần xem những lời chào mời bất thường trên mạng là dấu mối cần kiểm chứng, thay vì chờ đến khi chúng trở thành một vụ án.

Ông dẫn chứng, một tài khoản liên tục quảng cáo “bao thắng kiện”, khoe có thể tác động đến người giải quyết vụ án hoặc thúc giục chuyển tiền để “lo việc” đều là những dấu hiệu cần được xác minh. Khi phát hiện những trường hợp này, phóng viên cần làm rõ người quảng cáo là ai, có đúng tư cách như họ tự giới thiệu hay không, tổ chức đứng sau hoạt động thế nào, tiền được yêu cầu chuyển cho ai và nhằm thực hiện công việc gì.

Nhà báo Nguyễn Đức Hiên, Phó Tổng Biên tập Báo Sài Gòn Giải Phóng chia sẻ về vai trò chủ động phát hiện, cảnh báo sớm các hành vi mạo danh luật sư trên môi trường mạng.

Để chủ động phát hiện, tòa soạn cần tổ chức việc theo dõi thường xuyên, kết hợp phản ánh của bạn đọc với nguồn tin từ luật sư, cơ quan tư pháp và những người từng tiếp xúc với bên chào dịch vụ. Phóng viên cũng cần lưu giữ nội dung quảng cáo, đường dẫn, thời điểm đăng và các tài liệu liên quan, bởi thông tin trên mạng có thể bị sửa hoặc xóa rất nhanh.

Tuy nhiên, Nhà báo Nguyễn Đức Hiên nhấn mạnh, cảnh báo sớm không có nghĩa là kết luận vội. Báo chí phải phân biệt rõ điều đã kiểm chứng, điều đang nghi vấn và điều cần cơ quan có thẩm quyền làm rõ.

Trong trường hợp chưa đủ căn cứ công bố một trường hợp cụ thể, báo chí vẫn có thể cảnh báo về phương thức, thủ đoạn. Chẳng hạn, sử dụng danh tính luật sư có thật để tạo tài khoản giả; dùng hình ảnh giao tiếp để khoe quan hệ; hoặc yêu cầu chuyển tiền cho một công việc không được giải thích rõ.

Điều ông nhấn mạnh là mỗi cảnh báo phải giúp bạn đọc thực hiện được một việc cụ thể để tự bảo vệ mình. Sau khi tiếp nhận thông tin, người dân phải biết kiểm tra ở đâu, cần hỏi điều gì và khi nào cần dừng giao dịch. Khi đó, báo chí mới thực sự đi trước thiệt hại.

Không dừng ở phản ánh, báo chí cần giám sát đến cùng việc xử lý

Đề cập vai trò giám sát, phản biện xã hội của báo chí, Nhà báo Nguyễn Đức Hiển cho rằng, việc đăng tải một bài báo chưa đồng nghĩa với việc hoàn thành trách nhiệm giám sát. Điều quan trọng là sau bài báo, phản ánh của người dân đã được ai tiếp nhận, xác minh đến đâu và những nguy cơ được nêu có được ngăn chặn hay chưa.

Muốn theo dõi đến cùng, trước hết thông tin báo chí phải đủ chắc chắn. Tòa soạn không thể chỉ dựa trên một lời tố cáo để yêu cầu cơ quan chức năng xử lý theo kết luận của mình, mà cần kiểm chứng tài liệu, làm rõ các bên liên quan, tạo điều kiện để người bị phản ánh trả lời và xác định đúng cơ quan có thẩm quyền.

Theo Nhà báo Nguyễn Đức Hiển (ở giữa), trách nhiệm của báo chí không dừng ở việc đưa tin, mà còn phải theo dõi kết quả xử lý và việc khắc phục những bất cập trong công tác quản lý.

Khi chuyển thông tin, báo chí nên đặt những câu hỏi cụ thể: Cơ quan nào chủ trì xác minh? Dấu hiệu nào cần làm rõ? Trong phạm vi thẩm quyền, có thể làm gì để hạn chế thiệt hại tiếp diễn? Người phản ánh cần bổ sung tài liệu gì? Theo ông, câu hỏi càng rõ thì việc theo dõi trách nhiệm càng thực chất.

Sau đó, cần có tuyến bài tiếp nối. Một văn bản trả lời “đã tiếp nhận” mới chỉ là bước đầu. Bạn đọc cần biết kết quả xác minh và xử lý trong phạm vi được phép công khai. Nếu thông tin ban đầu chưa đúng, báo chí cũng phải cập nhật, cải chính rõ ràng. Việc theo đuổi vụ việc đến cùng bao gồm cả trách nhiệm sửa những nội dung đã phản ánh chưa chính xác.

Từ vụ việc cụ thể, báo chí còn phải đặt câu hỏi về công tác quản lý: Vì sao một người có thể mạo danh trong thời gian dài? Người dân có dễ kiểm tra tư cách hành nghề không? Một quảng cáo sai lệch đã bị phản ánh thì việc xử lý và ngăn tái xuất hiện ra sao? Có khâu nào đang thiếu đầu mối chịu trách nhiệm?

Nhà báo Nguyễn Đức Hiên cho rằng, báo chí không thay cơ quan điều tra hay cơ quan xét xử, nhưng báo chí có thể và cần làm rõ trách nhiệm giải trình, theo dõi việc thực hiện những giải pháp đã được công bố.

Theo ông, thước đo cuối cùng không phải bài báo gây chú ý đến mức nào, mà là nguy cơ đã được ngăn chặn chưa, quyền lợi người dân đã được xem xét giải quyết ra sao và bất cập nào đã được sửa.

Đổi mới phổ biến pháp luật, trang bị kỹ năng tự bảo vệ cho người dân

Với vai trò là thành viên Hội đồng Phối hợp phổ biến, giáo dục pháp luật TP.HCM, Nhà báo Nguyễn Đức Hiên cho rằng, đổi mới công tác phổ biến, giáo dục pháp luật cần bắt đầu từ cách xác định kết quả. Người dân nhớ tên một điều luật là điều tốt, nhưng thiết thực hơn là khi gặp tình huống, họ biết nên làm gì, cần kiểm tra gì và tìm sự giúp đỡ ở đâu.

Nhà báo Nguyễn Đức Hiên đề xuất xây dựng cơ chế phối hợp rõ đầu mối giữa báo chí, cơ quan tư pháp, các tổ chức luật sư và Hội Luật gia để nâng cao hiệu quả cảnh báo pháp lý.

Đối với chủ đề nhận diện, phòng tránh luật sư giả, nội dung tuyên truyền nên xuất phát từ những tình huống gần gũi trong đời sống. Chẳng hạn, khi có người nhắn tin nhận là luật sư, gửi ảnh thẻ và đề nghị chuyển tiền ngay thì phải kiểm tra thế nào? Một người khoe quen người giải quyết vụ án, hứa chắc chắn thắng thì người dân nên ứng xử ra sao? Khi đã giao tiền và thấy bất thường, cần giữ những chứng cứ gì?

Theo ông, mỗi tình huống nên đi kèm hướng dẫn ngắn, dễ thực hiện. Trước khi ký hợp đồng, người dân cần làm rõ người trực tiếp thực hiện công việc, tổ chức cung cấp dịch vụ, phạm vi công việc và các khoản phải trả. Việc kiểm chứng cần được thực hiện qua nguồn chính thức được tìm độc lập, không chỉ dựa vào đường dẫn hoặc số điện thoại do người chào dịch vụ cung cấp.

Nhà báo Nguyễn Đức Hiền nhấn mạnh, cần đổi mới phương thức phổ biến, giáo dục pháp luật, giúp người dân biết cách nhận diện, kiểm chứng thông tin và chủ động bảo vệ quyền lợi.

Về phương thức truyền tải, một bài báo dài có thể giúp phân tích sâu, nhưng cần thêm video ngắn, đồ họa, hỏi đáp và những nội dung có thể lưu lại, gửi cho người thân. Ngôn ngữ phải gần với câu hỏi của người dân. Không thể đưa nguyên cách diễn đạt của văn bản pháp luật lên mạng rồi kỳ vọng ai cũng hiểu và áp dụng được.

Nhà báo Nguyễn Đức Hiền cũng lưu ý, cần đưa thông tin đến nơi người dân thực sự tiếp cận. Người lao động có thể nhận hướng dẫn qua công đoàn, khu nhà trọ; người cao tuổi qua sinh hoạt khu dân cư và tài liệu chữ lớn; người có khó khăn

trong việc đọc có thể cần nội dung âm thanh. Không nên mặc định mọi người đều sử dụng thành thạo điện thoại thông minh.

Bên cạnh đó, với vai trò tham gia công tác phối hợp phổ biến, giáo dục pháp luật, báo chí cần đưa những vướng mắc bạn đọc gửi đến trở lại bàn thảo chung, làm rõ vấn đề gì đang khó hiểu, thủ tục nào dễ bị lợi dụng và nhóm nào chưa được tiếp cận thông tin.

Theo Nhà báo Nguyễn Đức Hiên, hiệu quả phổ biến pháp luật cần được nhìn nhận cả ở việc người dân có biết kiểm tra trước khi chuyển tiền hay không. Đó là lúc kiến thức pháp luật trở thành khả năng tự bảo vệ.

Xây dựng cơ chế phối hợp rõ đầu mối, bảo vệ người phản ánh

Đề cập cơ chế phối hợp giữa báo chí, cơ quan tư pháp, các tổ chức luật sư và Hội Luật gia, Nhà báo Nguyễn Đức Hiên cho rằng, cần làm rõ ba việc: ai tiếp nhận thông tin, ai xác minh và ai đưa hướng dẫn đến người đang cần. Nếu chỉ dừng ở việc các đơn vị cùng ký một chương trình phối hợp thì chưa đủ.

Trước hết, cần có đầu mối liên hệ cụ thể giữa cơ quan báo chí, Sở Tư pháp, các Đoàn luật sư và Hội Luật gia. Khi phát hiện dấu hiệu mạo danh, tòa soạn phải biết gửi yêu cầu xác minh đến đâu. Những vấn đề vượt thẩm quyền cần được chuyển đúng nơi, đồng thời thông báo cho bên cung cấp thông tin biết để tiếp tục theo dõi.

Nhà báo Nguyễn Đức Hiến (vị trí thứ 3 từ phải qua) đề xuất xây dựng cơ chế phối hợp rõ đầu mối giữa báo chí, cơ quan tư pháp, các tổ chức luật sư và Hội Luật gia trong tiếp nhận, xác minh và xử lý thông tin.

Ông đề xuất thống nhất một quy trình ngắn gọn: Tiếp nhận phản ánh, phân loại nguy cơ, xác minh, thống nhất phần thông tin có thể công khai và cập nhật kết quả. Những trường hợp có dấu hiệu nhiều người đang bị tiếp cận, dụ chuyển tiền cần được ưu tiên. Mỗi khâu nên có thời hạn phản hồi phù hợp; nếu chưa thể kết luận thì cần thông báo tiến độ và lý do, tránh để thông tin rơi vào im lặng.

Trong cơ chế phối hợp này, mỗi bên có phần việc riêng. Cơ quan tư pháp xác minh nội dung thuộc trách nhiệm quản lý; tổ chức luật sư hỗ trợ kiểm tra tư cách và vấn đề nghề nghiệp; Hội Luật gia có thể tham gia tư vấn, phổ biến pháp luật ở cơ sở. Báo chí thực hiện việc kiểm chứng độc lập, chuyển thông tin thành nội dung dễ hiểu và tiếp nhận phản hồi từ công chúng.

Đối với nhóm dễ bị tổn thương, cảnh báo cần đi kèm một nơi có thể hỏi tiếp. Nhà báo Nguyễn Đức Hiến phân tích, một người cao tuổi được nhắc “cẩn thận luật sư giả” vẫn có thể không biết kiểm tra bằng cách nào. Vì vậy, cần kết nối với mạng lưới cơ sở, công đoàn, các đoàn thể và tổ chức trợ giúp pháp lý để hướng dẫn, hỗ trợ người thuộc diện được trợ giúp.

Việc phối hợp cũng phải bảo vệ người phản ánh. Theo ông, không nên đưa hồ sơ, thông tin riêng tư của họ vào các nhóm trao đổi quá rộng hoặc công khai vượt mức cần thiết.

Điều Nhà báo Nguyễn Đức Hiến mong muốn là người dân không phải tự đi qua nhiều cơ quan để hỏi cùng một chuyện. Họ cần một điểm tiếp nhận rõ ràng, được hướng dẫn đến đúng nơi và biết phản ánh của mình đang được xử lý ra sao.

Trần Minh